

Risiko og sikkerhet i transportsektoren – et transportovergripende forskningsprogram

Programstyreleder Finn Harald Amundsen
Statens vegvesen, Vegdirektoratet
Oslo, Norge

Trafikdage på Aalborg Universitet
22. og 23. august 2005

Mål.

Programmets hovedmål er å gi befolkningen, bedrifter, organisasjoner og myndigheter en bedre forståelse av risikoforhold, oppnå økt innsikt om hvordan vi handler i forhold til risiko og å skape et best mulig kunnskapsgrunnlag for god risikohåndtering innen samferdselssektoren.

Utfordringer

- **Økende mobilitet og sterkere ønsker om sikkerhet og pålitelighet i transportsystemet. I gjennomsnitt reiser hver nordmann nå om lag 15.000 kilometer per år og tilbringer nærmere 1 time per dag på reise.**
- **Økt deltakelse i transportsystemet blant spesielt utsatte grupper – barn og eldre, fotgjengere og syklister**
- **Risikoen for å omkomme eller bli skadet under reiser og transport (15-20 omkomne per 100 millioner persontimer) er betydelig høyere enn risikoen knyttet til andre daglige aktiviteter (eks. aktiviteter i boligen eller fritidsaktiviteter. 1-5 omkomne per 100 millioner persontimer.).**

Utfordringer (forts.)

- Tallet på omkomne ved transportulykker i Norge er redusert fra en topp på omkring 600 per år rundt 1970, til omkring 300 per år i siste del av 1990-årene. Denne trenden ser ut til å snu.
- Reiser og transport har et stort katastrofepotensiale. 80% av alle ulykker i Norge etter 1970 med 5 eller flere drepte har inntruffet på samferdselssektoren.
- Nullvisjonen er nå lagt til grunn for transportpolitikken i Norge. Den sier at det langsiktige idealet for transportsikkerheten skal være at ingen blir drept eller livsvarig skadet som følge av transportulykker.

Utfordringer (forts.)

- Tiltak som kan bedre sikkerheten i transportsystemet medfører ofte målkonflikter.
- Betydning av livsstil og etnisitet
- Betydning av økt privatisering og konkurranseutsetting

Hvorfor et risikoforskningsprogram?

- Økende mobilitet og krav til sikkerhet
- Høyt risikonivå i transportsektoren
- Stort potensiale for forbedring
- Åsta og Sleipner ulykkene
- Sårbarhetsutvalget
- NTP 2002 – 2011
- Tverrfaglig sikkerhetsarbeid (synergier)
- Omorganisering, effektivisering, konkurranseutsetting
- Tilfeldig forskning, ingen samordning

Hovedtemaer

- **Visjoner for transportsikkerhet**
- **Risikoforståelse og et samfunnsperspektiv på transportrisiko**
- **Organisering av risikohåndtering**

Faglig delmål

- Visjoner for transportsikkerhet
- En kritisk gransking av nullvisjonen
- Nullvisjonen og prinsipper for risikostyring
- Normative modeller for prioritering av tiltak
- Økonomisk verdsetting av redusert risiko
- Rasjonalitet i holdning til risiko, spesielt aversjon mot "katastrofer"
- Analyse av målkonflikter
- Akseptkriterier for risiko
- Metoder for risikoanalyser
- Barrierer for å redusere konsekvenser av ulykker

Faglig delmål

- Risikoforståelse og samfunnsperspektiv på transportrisiko
- Teoretisk drøfting av risikobegrepet
- Estimering av faktisk risiko i transport
- Risiko i samferdsel sammenlignet med andre aktiviteter
- Befolkningens kunnskap om og forståelse av risiko
- Risiko for definerte befolkningsgrupper
- Utrygghet og måter å måle dette på
- Et helserisikoregnskap for ulike transportmåter
- Miljøskader som følge av ulykker
- Katastroferisiko i samferdsel
- Virkning av å overføre reiser mellom transportgrener

Faglig delmål

- Organisering av risikohåndtering
- Helhetlig risikohåndtering
- Effektiv regulering og tilsyn – tilsynsmyndighetenes rolle
- Ansvarsfordeling for sikkerhet – begrepsdiskusjon og analyse av faktiske ordninger
- Transportsikkerhet i en åpnere økonomi
- Menneskets pålitelighet som operatør av tekniske systemer og ansvaret for systemenes pålitelighet
- Menneskers adferdstilpassing til tekniske endringer
- Forutsetninger for iverksetting av effektive tiltak
- Læring av ulykker

Kunnskapsoversikter

- Trygghet og risikokompensasjon i transport-systemet (TØI)
- Menneskelig pålitelighet knyttet til trafikkstyringssystemer (IFE)
- Deregulering og transportsikkerhet (SINTEF-teknologiledelse)
- Verdsetting av transportsikkerhet (TØI)
- Tilsyn og regulering i transportsystemet (Inst. for tverrfaglige kulturstudier)
- Sikkerhetskulturer (SINTEF Bygg og miljø, avd. veg og samf.)
- Akseptabel risiko og bruk av akseptkriterier (Rogalandsforskning)

RISIT 2003

11 prosjekter, ca 30 mill NOK

- Rusmidler og ulykker innen transportsektoren
- Sikkerhetskultur i transportsektoren: beskrivelse, sammenligninger, endringer
- Risikoanalyse, -aksept og –styring
- Sikkerhetseffekter og systemer for førerstøtte
- Ansvar og sikkerhetsmessige konsekvenser av ulykker
- Risk judgement, risk tolerance and demand for risk mitigation in transport

RISIT 2003

11 prosjekter, ca 30 mill NOK forts...

- Sikkerhetsmessige konsekvenser av deregulering innenfor transportsektoren
- En komparativ analyse av ulike typer normative premisser for trafikksikkerhetspolitikken
- Store ulykker i transport; forekomst læring og forebygging
- Feilhandlinger, informasjonsbearbeiding og ulykkesrisiko i framføring og overvåking av transportmidler
- Spørreundersøkelse om folks forståelse av risiko i transportsektoren

RISIT 2005

- 5 nye prosjekter 13 mill NOK
- Sikkerhet, security og effektivitet: Personvernets grenser. TØI
- Transport av farlig gods. Risikostyring og aktørenes roller. RF/SINTEF
- Oppfatning av transportrisiko og sikkerhet i et dynamisk samfunnsperspektiv. Studio Apertura/NTNU
- Risikoutfordring er knyttet til samtidige endringsprosesser i samfunnssektoren. UiS
- Opplevelse av transportrisiko, og sammenhenger mellom risiko-opplevelse og atferd. TØI